

В. С. Куценко

Картоплярство

КАРТОПЛЯРСТВО – галузь сільського господарства з виробництва картоплі для харчових, технічних і кормових потреб. Розвинене майже у всіх країнах світу до 70–710 пн. ш. у Пн. і 45–460 пд. ш. у Пд. півкулях. Картопля належить до найважливіших с.-г. культур, завдяки смак., харч. та кулінар. якостям стала продуктом майже щоден. споживання. У харчуванні насел. України посідає 2-е м. після хліба. Станом на 2001, у світі займала 19,3 млн га, валовий збір становив 308,2 млн т, середня врожайність – 16,0 т/га. Батьківщиною картоплі є Пд. Америка, звідки бл. 1565 її завезено в Іспанію, бл. 1586 – в Англію. На тер. Росії вирощують від поч. 18 ст., в Україні – від 2-ї пол. 18 ст. 1913 в Україні площа під картоплею становила 1,08 млн га, валовий збір – 8,5 млн т; 1956–60 площа досягла 2,26 млн га, валовий збір – 21,1 млн т; 1966–90 площа скоротилася до 1,47 млн га, 2000–01 становила 1,6 млн га, валовий збір – 17,3–19,8 млн т; 2010–11 площа стабілізувалася на рівні 1,4 млн га, валовий збір – 18–24 млн т, урожайність – 13,2–16,6 т/га. За обсягом виробництва картоплі Україна займає 5-е м. у світі після Китаю, РФ, Польщі, США (станом на 2002, на Україну припадало 5,6 % світ. виробництва), забезпечуючи внутр. потреби у ній. У великих спеціаліз. господарствах, які застосовують інтенсивні технології, площа під картоплею скоротилася від 477 тис. га (у середньому за 1986–90) до 25 тис. га (2000). Станом на 2010–11, вона становила 28–34 тис. га, 97 % посів. площ та валового збору сконцентровано в дрібних селян. господарствах та на присадиб. ділянках, що зумовило низку проблем. Зокрема обмеження площі ускладнило забезпечення чергування культур у сівозміні, внаслідок чого гостро постало питання захисту картоплі від хвороб і шкідників. Розширився ареал золотистої картопляної нематоди, виявлено бліду картопляну нематоду. Оскільки присадибні й дачні ділянки за відсутності сортозаміни та сортооновлення стають резервуарами шкідників і збудників хвороб, за умов концентрації виробництва картоплі на невеликих ділянках необхід. умовою підвищення рентабельності галузі є широке використання високоврожай., стійких до хвороб і шкідників сортів. При обмеженому застосуванні добрив та засобів захисту сорт залишається єдиним ефектив. засобом підвищення врожайності. Станом на 2012, до «Реєстру сортів рослин України» занесено 158 сортів картоплі, з яких 72 створ. селекціонерами України. Зважаючи на зміни умов вирощування та вимог ринку, увагу зосереджено на виведенні сортів, стійких до картопляної нематоди, фітофтори, придатних для пром. перероблення. Заг. щорічна

потреба насінневої картоплі становить 180 тис. т, зокрема 23,5 тис. т елітної, 156,9 тис. т 1–3-ї репродукції. Насінництвом займаються н.-д. установи, елітні та репродукц. господарства. Високопродуктивне К. в Україні неможливе без інтенсифікації, переходу до індустр. технологій виробництва, створення відповідної ринк. інфраструктури. Важливими умовами досягнення цього залишається спеціалізація виробництва. Завдяки таким чинникам у Нідерландах, США, Франції та ін. країнах за останні 20 р. досягнуто 90 % приросту врожайності. Останнім часом в Україні існує тенденція до відновлення спеціаліз. виробництва картоплі на базі госп-в різних форм господарювання завдяки зростанню попиту на картоплю, придатну насамперед для перероблення та використання як якіс. насінневого матеріалу. Нині інтенсивно розвивається картоплепереробна пром-сть. Для забезпечення її сировиною створ. зони вирощування спец. сортів, придатних для перероблення. Картоплю вирощують у всіх ґрунт.-клімат. зонах України. Найсприятливіші умови для цієї культури – у зоні Полісся. В останні роки відбулася зонал. переспеціалізація галузі. Внаслідок різкого скорочення товар. виробництва в господарствах Полісся, які раніше забезпечували картоплею пд. регіони країни, значно розширилися площі, зайняті нею, в лісостеп. і степ. зонах. Якщо 1990 у Поліссі було зосереджено 59,2 % площ, Лісостепу – 25,3 %, Степу – 15,5 %, то 2000 – відповідно, 49,0; 30,3; 20,4 %, а в 2011 – 33,2; 45,1; 21,7 %. Центром наук. дослідж. проблем К. є Інститут картоплярства НААНУ (смт Немішаєве Бородян. р-ну Київ. обл.), що координує роботу з питань селекції, насінництва та технології виробництва і перероблення картоплі 20-ти н.-д. установ України.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Оверчук В. И. Пути повышения урожайности и улучшения качества картофеля. К., 1978;
2. Картопляр. К., 1990;
3. Картопля – другий хліб. Вип. 1–2. К., 1995;
4. Картопля. Т. 1. Біла Церква, 2002;
5. Куценко В. С. Картопля. Т. 2. Хвороби і шкідники. К., 2003;
6. Картопля. Т. 3. К., 2007.

Бібліографічний опис:

Картоплярство / В. С. Куценко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2012. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-10182>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).